

‘Instrument worden van het klinkende woord!’

Interview met Manjo Joosten,
docent op de Academie voor Sprekkunst

Manjo, kun je iets vertellen over je keuze voor de sprekkunst?

'Momenteel is de zangstem populair en in mindere mate de spreekstem. In mijn jeugd speelde het auditieve in het spreken nog een grote rol, denk maar aan de hoorspelen. Er is momenteel weinig aandacht voor hoe de stem klinkt als je spreekt. Er is wel aandacht voor de zangstem. Dat merk je bijvoorbeeld aan het succes van The Voice, hierbij is de klank van de stem, in dit geval de zangstem, doorslaggevend. Leuk is om te constateren dat de kwaliteiten die de jury hoort ook door het grote publiek worden waargenomen. Kwaliteit heeft dus iets universeels.'

Maar jij hebt niet gekozen voor zang maar voor sprekkunst!

'Naast de constatering dat er een groeiende interesse is voor het luisteren naar de zangstem, constateer ik een toenemende behoefte aan het luisteren naar verhalen. Daarbij speelt de spreekstem een centrale rol want met je stem kun je bij de luisteraar innerlijke beelden tot leven te wekken. Zelf had ik ook deze behoefte na mijn opleiding aan de Academie voor Woord en Gebaar. Ik werd geboeid door het verschil tussen praten en spreken. Er is een tekst van Frederik van Eden die ik vaak gebruik in mijn lessen en workshops, waarin hij het verschil aangeeft tussen praten en spreken. Bij praten wordt het woord anders toegepast dan bij het spreken. Bij spreken gaat het naast de inhoud ook om auditieve woordkwaliteiten zoals ritme en klank. Die kwaliteiten kom je tegen in de poëzie. Dat was een reden voor mij om sprekkunst te gaan studeren, om sprekkunstenaar te worden. Ik wilde leren om 'verzen te kunnen horen' zoals Frederik van Eden het zegt. Hij beschrijft het zo: 'De eigenschap om verzen te

kunnen horen is van gelijke aard als het muzikaal zijn. Ze kan ontwikkeld worden en ontbreekt zelden geheel en al. Maar ze is zeldzamer, vooral in ons land.' Met dat laatste heeft hij wel een punt, dat was misschien de reden waarom ik naar Zwitserland moest voor een opleiding in de spreekkunst.'

En nu werk je zelf aan een Nederlandse opleiding voor spreekkunst!

'Ja, het is een grote uitdaging om het spreken kunstzinnig te maken en dat wil ik graag overbrengen op anderen. Geen enkel materiaal is zo met inhoud verbonden als taal. Bij het kunstzinnig gebruik van fysieke materialen zoals hout, steen, klei, verf en ook bij muziek heb je weinig te maken met betekenis. Hout, verf en muziek hebben immers van zichzelf geen duidelijke betekenis. Taal heeft dat wel. Taal is altijd verbonden met begrippen, met inhoud, met gedachten en gevoelens. Aan de Academie voor Spreekkunst leer je hoe je begrip en gevoel los kunt koppelen van de taal, waardoor je net als bij muziek, ruimte krijgt voor de auditieve kant, voor de klank van letters en woorden. Want het is prachtig om te merken hoe mooi, hoe werkzaam en beeldend spraakklanken kunnen zijn. Vandaar ook dat we in de opleiding veel gebruik maken van poëzie als scholingsmiddel. Je bent als spreekkunstenaar zelf instrument en dat moet je scholen. Het doel van de spreekkunst is om instrument te worden voor het klinkende woord. Om dit te bereiken moet je een intensieve scholing ondergaan, een uitdagend en confronterend leerproces om jezelf te ontwikkelen. De opleiding is een soort van conservatorium voor het spreken: oefenen, oefenen en nog eens oefenen. Zoals de muzikant of zanger dagelijks zijn oefeningen doet, zo doet de aspirant spreekkunstenaar dagelijks zijn spreekoefeningen.'

Wat zijn de voorwaarden om aan de Academie te studeren?

'Om toegelaten te worden hoef je niet te barsten van het talent maar ik vind het belangrijk dat iemand affiniteit heeft met de spreekstem. Je moet actief met de spraak aan de gang willen gaan. Als je alleen geïnteresseerd bent in de taal als wetenschap kun je beter voor een andere taalstudie kiezen. De spreekkunst is vooral een bewustzijnscholing van jezelf in relatie tot het spreken: pak ik alle spraakklanken als ik spreek, gebruik ik mijn ademhaling goed, is mijn stem geaard, is ritme hoorbaar enzovoort. Het gaat erom dat je jezelf als een instrument kunt voelen, waarmee je de woorden kan laten klinken. Affiniteit hiermee is belangrijker dan talent. Toen ik destijds met mijn studie begon aan de Academie voor Expressie door Woord en Gebaar, is mij een passage bijgebleven van het welkomstwoord van de toenmalige directeur: 'Vanaf de eerste les zal een appel worden gedaan op jou als kunstenaar...' Dat is nu ook mijn grondhouding naar de studenten. Naast het prikkelen van de studenten om gedisciplineerd te oefenen en zich de techniek eigen te maken, wil ik dat ze zichzelf zichtbaar

maken als spreekkunstenaar en hun eigen stijl ontwikkelen. Er komt dan een moment dat je zoveel hebt ontdekt aan de taal, dat de grootsheid hiervan je de adem kan benemen. Deze grootsheid van de taal werkt dan op de achtergrond als een soort inspiratiebron. Ik wil graag andere mensen dit laten ervaren. En bij die ervaring gaat het uiteindelijk om het contact met jezelf, het maakt je innerlijk sterk.

Eens

de zoetste klank
het liefste woord
gaan in 't rumoer verloren
ééns wordt het stil
doodstil mijn kind
óm alles goed te horen

Toon Hermans

Manjo Joosten is ook voordrachtskunstenaar, verhalenverteller en docent aan de Vrijeschool Pabo in Leiden. www.manjojoosten.nl

Academie voor Spreekkunst

Frankenslag 11
2582 HB Den Haag

Aanmelden en informatie

Marianne van Asperen:
mariannevanasperen@hotmail.com

Algemeen secretariaat

Academie voor Spreekkunst:
Van Bleiswijkstraat 51
2582 LA Den Haag
Tel. 070-322 62 75